

Susanna Hast: Ruumis/Huoneet

Susanna Hast: Ruumis/Huoneet. Helsinki: Kustantamo S&S, 2022.

Teksti: Helena Hietaniemi

Ruumiin muistista

Ruumis/Huoneet -kirjansa esipuheessa Susanna Hast (synt. 1981) kaivaa ruumiinsa muistista esiin kaiken, minkä muistaa pahasta, joka hänelle tapahtui. Seksuallisesta pakottamisesta ja raiskauksesta seuraa trauma, haava, jota ihminen kantaa ruumiinsa muistissa. Hast haluaa muistaa, koska muisti ja minuus ovat sama asia. Hän ei halua, että hänen muistissaan on paikka, jossa asuu vieras ja pelottava persoona.

Ja todellakin ruumis, joka on verta ja lihaa, tunteita, tuntemuksia, haju-, maku-, ääni- ja näköaistimuksia, muistaa. Mutta mitä huoneissa tapahtui hänen ruumiilleen ja miksi? Hänen on vaikea, ellei mahdotonta rakentaa muistikuvien välähdyksistä kertomusta.

Tutkiessaan työssään Tšetšenian sotaa Hast ajatteli traumaa ja siitä toipumista. Hän huomasi samalla tutkineensa omaa väkivallan historiaansa. Hast vertaa omaa traumaansa sotilaan traumaan, sillä erotiuksella, että sotilaan ei tarvitse piilotella kokemaansa.

Tyttö elää pienessä kylässä maaseudulla äidin ja isoveljen kanssa, My Little Pony -lelujen ja Barbien maailmassa, kunnes 12-vuotiaana hänestä tulee ”pelkkää ruumista”, minuus murskautuu. Hastin keskeinen kysymys on, mikä laskee lapsen väkivallan syyiin. Hän haluaisi aikuisena muistaa viattomat ja suloiset lapsuuden muistot mutta ei pysty.

Minäkertoja kysyy, miksi seksuaalinen väkivalta tapahtui yhä uudelleen samalle ihmiselle ja miksi

se tapahtuu yhä uudelleen eri aikoina eri ihmisille? Miksi ihminen, tässä tapauksessa lapsi ja tyttö, hakeutui toistamaan vaaralliseksi ja vastenmieliseksi kokemaansa tapahtumaa?

Kolmisenkymmentä vuotta myöhemmin tyttö päättää palauttaa ihmisyytensä tutkimalla kokemaansa kirjoittamalla. Hän pyrkii tutkimaan, miksi kaikki tapahtui – tapahtumien kulkua seuraten, ei syyllisiä tapahtumien ulkopuolelta etsien.

Apuna ovat muun muassa traumatutkijat, joiden mukaan hajanaisimmat muistot ovat lapsena hyväksikäytetyillä. Traumatutkija van der Kolk mukaan traumaattisen muiston jäljet tallentuvat hajanaisiksi tunne- ja aistikokemuksiksi.

”Traumatisoituneet henkilöt muistavat yhtä aikaa liikaa ja liian vähän”, Hast lainaa van der Kolkia. *Ruumis/Huoneet* -kirjan päähenkilöä piinaa pyöräkellarin mätä haju. Hän kysyy, oliko hänessä alun perinkin jotakin vikana. Miksi hänestä on aina tuntunut siltä, että hän vetää pahantekijöitä puoleensa? Mikä johti toistamaan samaa tuhoisaa kokemusta, tekemään kiellettyä ja vaarallista, olemaan välinpitämätön ja röyhkeä. Hän luuli olevansa vapaa, mutta hän ei pitänyt puoliaan eikä puolustanut muita.

Entä keitä he, tekijät, oikein olivat? ”Kuin sänkyjen alla lymyviä torakoita, jotka ryömivät ulos koloistaan vain minun avullani”, Hast vastaa.

Kirjoittaja pohtii, onko uhri uhri silloin, kun häntä ei ole pakotettu tulemaan paikalle eikä hän ole kertonut tapahtumista kenellekään. Hän ihmettelee, että vaikka seksuaalinen väkivalta on niin yleistä ja arkipäiväistä, miksi se pysyy piilossa ja on vaiettava. Kaikki eivät selviä kokemastaan hengissä. Mikä hänet piti pinnalla? Ehkä se, että kokemus pysyi piilossa toisin kuin tänä päivänä pysyisi.

Käännönuoruudessa tapahtuu, kun hän tapaa ”harvinaisen” pojan, josta tulee hänen poikaystävänsä ja joka ehkä pelasti hänet ja jolle hän myös kertoo kokemuksistaan, laimennettuna tosin.

Kirjailija yrittää kuvitella tilanteen, missä hänen raiskaajansa tunnustaisivat tekonsa. Se on mahdotonta. Hän ei tiedä, että kukaan olisi koskaan varsinaisesti tunnustanut seksuaalirikosta. Tekijä voi aina vähätellä tekoaan, hän voi syyttää uhriaan. Todellinen tunnustus edellyttäisi tapahtumien näkemistä uhrin silmin. Kirjailija pohtii, etteivät kylän pojat olleet erityisiä. He

toteuttivat itseään kulttuurissamme, joka teki sen heille mahdolliseksi.

Kirjassaan Hast poimii esimerkkejä tv-sarjoista, siitä miten ne kuvaavat seksuaalisen käyttäytymisen, sukupuolisena olentona toimimisen. Katsojina saamme malleja, otamme kantaa, vertaamme kokemuksiimme, painajaisiin, unelmiimme, toiveisiimme, pelkoihimme. Niiden avulla voimme myös käsitellä traumamuistojamme.

Väkivallan uhri kokee herkästi olevansa osasyllinen. Yhteisö tekee itsensä syyttämisen mahdolliseksi vaikenemalla.

Hast kirjoittaa, ettei ole koskaan kokenut selviytyneensä, pikemminkin hän on jäänyt loukkoon. ”Jos vain muistaisin miksi palasin takaisin, voisin päästä eroon häpeästä... Mutta en muista.” Itseinho, likaisuus, häpeä, rumuus... eikö niitä voisi leikata irti, hän toivoo.

Suostumuksen käsitettä pohtiessaan hän kysyy: Mitä on suostumus, joka on seurausta painostamisesta, uhkailusta, manipuloinnista, eristämisestä tai nöyryyttämisestä... joka syntyy lattialla silmät kiinni, odottaen, että se olisi pian ohi?

Hast tekee itse traumaperäisen stressin diagnoosin, jota hän ei saa psykiatrilta. Diagnoosi olisi armahtanut hänet määrittelemättömältä hulluudelta, jollaisina hänen selviytymiskeinonsa kuten poissaolevuus ja välinpitämättömyys ovat kenties näyttäytyneet.

”Häpeä tekee työtä ruumiissani. Häpeä, joka tulee siitä, mitä tein selviytyäkseni ja siitä, mitä en tehnyt paetakseni... Vain tällaisena tunnen itseni ja olisi liian pelottavaa muuttua.” Ei hän kuitenkaan vastusta muuttumista: ”Kun menneestä ilmenee uusia tietoja, ne muuttavat minua.”

Tuskin on terapiasuuntausta tai itsehoidollista menetelmää, jota kirjoittaja ei olisi kokeillut. Laulutunneilla ja yhteisöllisessä ääni-improvisaatiossa hän löytää oman äänensä, jonka hän kokee pahoinpitelijöidensä vieneen häneltä. Jotain jää kuitenkin edelleen puuttumaan: Hän kaipaa kollektiivista suremista. Suru kohdistuisi olosuhteisiin, jotka tekevät yksilön trauman mahdolliseksi.

Susanna Hast ei löydä vastauksia kaikkiin kysymyksiinsä, mutta hän hyväksyy itsensä: ”Olen minä, koska muistan; olen minä, koska unohdin.” Hänelle ei tarjoudu polkua, jonka toisessa päässä on toipuminen. Hän jää viipymään siihen, mistä näkee eri suuntiin.

Hastin kielellinen ilmaisu on avointa ja suoraa. Hän ihmettelee kokemaansa, ja se tekee kirjasta

kiintoisan. Kieli on myös kaunista, paikoitellen runollistakin. Lukija määrittelee omalla kohdallaan oikean ja väärän, tekojen motiivit, alistumisen ja vallankäytön, vapaan tahdon ja pakottamisen.

Kirjan kutsumana on mahdollista lähteä kirjoittamaan vaikkapa seuraavien kysymysten pohjalta:

Tunnistatko toistaneesi/toistavasi samaa itsellesi epämieluisaa tai haitallista kokemusta? Mitä tapahtuu? Missä mielentilassa? Keitä on paikalla? Missä, milloin, miksi, millaisin seurauksin?

Kirjoita, mitä voisit tehdä toisin, kuka voisi auttaa sinua ja miten ja mitä siitä seuraisi.

Tekstin kirjoittaja Helena Hietaniemi on toimittaja ja kirjallisuusterapiaohjaaja.